

Oponentský posudek na diplomovou práci

Titul: *Společné jmění manželů – iluze nebo realita? Systém příspěvkového hospodaření očima žen*

Autorka: Bc. Zuzana Andreska

Autorka se ve své diplomové práci zaměřuje na oblast, které u nás není věnována častá ani detailnější pozornost, a sice na ekonomii rodiny a ekonomickou autonomii žen, když zkoumá příspěvkové hospodaření partnerských či manželských dvojic v tzv. konvenčních rodinách. Zájem o zkoumání dané problematiky byl ovlivněn autorčinou vlastní životní zkušeností matky v kombinaci s jejím právním vzděláním.

Autorka ve své práci překračuje tradiční perspektivu klasické ekonomie i některých jiných sociálně vědních disciplín, v níž je rodina vymezena jako homogenní ekonomická jednotka fungující na principu vzájemné solidarity a komplementární reciprocity. Z feministické perspektivy si pak všímá toho, jak jsou v konvenčním rodinném modelu re/produkovány ekonomické i jiné sociální nerovnosti mezi mužem a ženou, když se zaměřuje na odhalení mechanismů produkce a reprodukce určitého (konkrétně příspěvkového) hospodaření v období, kdy žena z důvodu péče o dítě nepracuje (je na mateřské či rodičovské „dovolené“). V intenci feministické kritiky práva ji zajímá, zda právní institut společného jmění manželů představuje dostatečnou garanci jak ekonomické autonomie žen, tak fakticky, nikoli jen právně deklarované solidarity mezi „partnery“. Cílem její práce je navržení možného řešení ekonomické autonomie žen, které pečují o malé děti, neboť reproduktivní práci je třeba chápat jako odpovědnost celé společnosti.

Diplomová práce je vhodně strukturovaná. Autorka zkoumaný fenomén nejprve teoreticky ukotvuje a zasazuje jej do širšího kontextu, ve kterém vzniká a funguje. Druhá část její práce je postavena na analýze vlastního empirického kvalitativního výzkumu. V závěru své práce pak autorka shrnuje hlavní zjištění výzkumu a nastiňuje zde možné řešení problému.

Teoretická kapitola, v níž autorka vychází z relevantní odborné literatury, je rozdělena do tří částí. Autorka se zde nejprve věnuje kořenům ekonomicky marginalizovaného postavení žen v soudobé společnosti: tematizuje problematiku oddělených společenských sfér a zneviditelnění práce v rámci tohoto rozdělení, kdy nastoluje otázku zneuznání péče jako plnohodnotné práce (v současném společenském systému) a provazuje ji s otázkou distributivní spravedlnosti.

V další části teoretické kapitoly se zabývá právními úpravami rodinných financí (od roku 1811 do současnosti), které reflektují, ale také normativně vymezují, postavení „partnerů“ v rodině (a ve svém důsledku i v celé společnosti). V poslední části této kapitoly se zaměřuje na ekonomii rodiny a shodně s typologizací Pahl (1983) zde vymezuje modely alokace příjmů a výdajů v rodině, které se jí staly východiskem v analýze jejího vlastního kvalitativního výzkumu.

Empirická část obsahuje všechny nutné („povinné“) oddíly týkající se východiska výzkumu, výzkumné otázky, informací o vzorku atd. Autorka zde deklaruje, že pro ni bylo důležité najít metodu, která jí umožní nevstupovat do procesu sběru dat s nutností předem připravených hypotéz či tematických okruhů, proto zvolila postup, který se pohyboval na pomezí

nestrukturovaného a polostrukturovaného hloubkového feministického rozhovoru. Pro vlastní analýzu rozhovorů pak zvolila metodu klasické zakotvené teorie, která umožňuje generování teorie zdola (Corbinová, Strauss 1999), ale vlastně intuitivně použila její konstruktivistickou verzi (Charmaz 2003). Ta není tak „technicistní“ jako klasická verze, neboť se cíleně zaměřuje především na významy, které komunikační partneři či partnerky udílejí určitým fenoménům, aktivitám apod.

Autorka si je vědoma předností, ale také možných limitů postupu, kdy je rozhovor prováděn jen se ženou, nikoli i s mužem z dané dvojice. Limit tohoto postupu se podle mne projevil zejména v případě zachycení mechanismu přeměny jednoho způsobu financování společného soužití v jiný u dvojice označené jako Beáta a Bedřich. Z toho, jak je tato dvojice v analýze zachycena, mi není zřejmé, jak se systém hospodaření, kde muž platil vše (tj. všechny společné výdaje – od určité doby s partnerčíným příspěvkem na bydlení) kromě osobních výdajů partnerky (kdy ženin příjem chápal jako její kapesné), změnil v systém, kde muž očekává, že jeho partnerka převezme financování (zřejmě veškerých) výdajů spojených s jejich společným potomkem, případně i dalších výdajů na domácnost (a to z rodičovského příspěvku, který je výrazně nižší než její tehdejší příjem). Znamená to, že rodičovský příspěvek už nechápal jako „její kapesné“?

Na základě analýzy provedených rozhovorů autorka konstruuje celou řadu poznatků o ekonomické marginalizaci žen v období, kdy se věnují reprodukční práci, a dospívá k závěru, že pokud nebude reprodukční práce hodnocena stejně jako práce produktivní, nedojde k faktickému zrovnoprávnění žen a mužů. Proto je podle ní nutná systémová změna mající podobu komplexní reformy systému sociálního zabezpečení coby rovnocenné protiváhy trhu práce. Blíže však svůj návrh neupřesňuje.

Práce je napsaná srozumitelně a vcelku čtivě jen s občasnými překlepy anebo stylistickými neobratnostmi. Při čtení práce jsem nicméně místy vnímala rozpor mezi obsahem a formou, a to tehdy, když autorka použila zcela neproblematicky výraz „přirozený“ (uvozovky HM), nebo když použila nekriticky některé pojmy běžného i odborného jazyka, které jsou produktem a zpětně podporují genderovou stereotypizaci jako například „mateřská školka“ (uvozovky HM), mateřská/rodičovská „dovolená“ (uvozovky HM) nebo generické maskulinum „čtenář“. Výhradu mám i k formě citací. Protože mluvená řeč má jinou podobu než psaná, není zcela vhodné, pokud se neprovádí přímo diskurzivní analýza textu, uvádět citace důsledně v mluvené řeči, působí to leckde čtenářsky nepřívětivě.

Závěr:

Autorka prokázala schopnost vybrat a nastudovat relevantní odbornou literaturu, vytvořit odpovídající teoretický rámec, provést samostatně kvalitativní výzkum a jeho výsledky použít pro formulování řešení zkoumané otázky - ekonomické autonomie žen. Na základě výše uvedeného práci doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení stupněm velmi dobře.

Hana Maříková

V Praze dne 23. 05. 2018